दार्ष्टांतिकेअतिदिशति एवंभवानिति ननुयद्यहमप्रच्युतस्वरूपएवकारणतयाकार्येषुवर्त्ते तर्हितेष्विंद्रियैर्गृह्यमाणेषुममग्रहणंकिंनास्तितत्राह बुत्ध्य नुमेयलक्षणैरिति बुत्ध्यारूपादिज्ञानेनानुमेयंलक्षणंस्वरूपंयेषांतैर्गुणैःइंद्रियैःग्राह्यैर्गुणैःसहसन्नपिवर्त्तमानोऽपितद्गुणाग्रहः तैर्गुणैःसहनगृह्यसे अयं भावःनहिग्राह्यैःसहभावमात्रंग्रहणेकारणं किंतुइंद्रियाणांशक्तिःसाचकार्यैकसमधिगम्यायथाकार्यमेवकल्प्यते अतोयथाचक्षुषारूपग्रहणेरसा दिग्रहणंनास्ति तथैवविषयग्रहणेत्वद्ग्रहणमपीति अविषयत्वेनचग्रहणानर्हत्वमुक्तमेव सर्वबुद्धिदृक्इत्यत्र एवंतावत्प्रागेवविद्यमानत्वात्प्रवेशो नास्तीत्युक्तम् किंचपरिच्छिन्नस्यनीडेपक्ष्यादेरिवप्रवेशोभवेत् तवतुअनावृतत्वादपरिच्छिन्नत्वेनबहिरंतर्भेदोनास्ति कुतःप्रवेशइत्याह अनावृत त्वादिति अनावृतत्वेहेतूनाह सर्वस्येति नहिसर्वरूपस्यान्यदावरकमस्ति सर्वात्मनः नह्येकेनावृतोऽन्यस्यात्माभवेत् आत्मवस्तुनइति आत्मनोवस्तु नश्चेतिहेतुद्वयम् अतसातत्यगमनइत्यस्मात्अततिव्यामोतीत्यात्मा नहिव्यापकस्यावरणंघटते तथावस्तुनःपरमार्थवस्तुनः आवरणंनघटतइत्य

एवंभवान्बुद्ध्यनुमेयलक्षणैर्ग्राह्यैर्गुणैःसन्नपितद्गुणाग्रहः॥ अनावृतत्वाद्बहिरंतरंनतेसर्वस्यसर्वात्मनआत्मव स्तुनः॥ १७॥ यआत्मनोदृश्यगुणेषुसन्नितिव्यवस्यतेस्वव्यतिरेकतोऽबुधः॥ विनानुवादंनचतन्मनीषितंस म्यग्यतस्त्यक्तमुपाददत्पुमान्॥ १८॥ त्वत्तोऽस्यजन्मस्थितिसंयमान्विभोवदंत्यनीहादगुणादविक्रियात्॥ त्वयीश्वरेब्रह्मणिनोविरुद्ध्यतेत्वदाश्रयत्वादुपचर्यतेगुणैः॥ १९॥

र्थः तस्मात्तवांतर्यामितयाप्रवेशोनमुख्यो स्ति कुतस्तरांगर्भेप्रवेशः अतःकेवलानुभवानंदरूपएवत्वंविदितोऽसीत्याश्चर्यंममभाग्यमित्यर्थः ॥१७॥ नन्वेतद्धेतुचतुष्टयंप्रपंचस्यावस्तुत्वेघटेत तत्तुनसंभवतिसत्यत्वेनप्रतीतेरित्याशंक्याह यइति आत्मनोदृश्येषुगुणेषुदेहादिषु स्वव्यतिरेकतः आत्मव्यतिरेकेण पृथक्सन्नयंदेहादिरितिव्यव स्यते निश्चिनोतियःपुमान्सोऽबुधः अविद्वान् व्यतिरेकदर्शनात् किंच मनीषितंविचारितंसत्देहादिसर्वंयतः विनाऽनुवादं वाचारं भणमात्रंविना नसम्यग्भवति अतोऽवस्तुत्वेनत्यक्तंबाधितमेववस्तुबुत्ध्याउपाददत्स्वीकुर्वन्नबुधइत्यर्थः ॥१८ ॥ एवंपरमेश्वरदृश्यस्यतद्व्यतिरेकेणासत्त्वमुक्तम् परमेश्वरोपादानत्वादपितद्व्यतिरेकेणासत्त्वमित्याह त्वत्तोस्येति नचैवंसत्यपिविकारित्वमित्याह अनीहादिति अगुणत्वादनीहत्वंततोविकारित्व मित्यर्थः नन्वनीहत्वेकथंकर्तृत्वंकर्तृत्येवाकुतोऽविकारित्वंतत्राह त्वयीश्वरइति ब्रह्मत्वादविकारित्वमीश्वरत्वात्कर्तृत्वमिति नन्वेतदपिविरुद्धमे वनेत्याह त्वदाश्रयत्वादिति गुणैःकुर्वद्भिःत्वयिसृष्ट्यादिकर्तृत्वमुपचर्यतेगुणाश्रयत्वात् यथाभृत्यकृत्यंराजनीति ॥ १९ ॥